

Vurdering af folkeskolelæreres undervisningskompetence – værktøjer til inspiration

Indhold

1. Baggrund og formål	1
1.1. Undervisningskompetence eller kompetencer svarende hertil	2
2. Nærmere om de to inspirationsværktøjer	3
2.1. Værktøj til skoleledelsen i vurderingen af læreres undervisningskompetence	3
2.2. Eventuel kompetenceafklaringsamtale om læreres realkompetencer – tilbud fra Professionshøjskolerne.....	5

1. Baggrund og formål

Med folkeskolereformen er det besluttet, at lærere skal have undervisningskompetence i de fag, de underviser i (tidligere "linjefagskompetence"). Målet er, "at alle elever i folkeskolen i 2020¹ undervises af lærere, som enten har undervisningskompetence eller har opnået tilsvarende faglig kompetence via deres efteruddannelse mv." Målsætningen om fuld kompetencedækning gælder alle fag og alle klassetrin. Det fremgår af folkeskolelovens § 40 som et nyt stk. 7 med flg. formulering:

»Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at lærerne i kommunens skolevæsen har undervisningskompetence fra læreruddannelsen eller tilsvarende faglig kompetence i de fag, som de underviser i (kompetencedækning). Kommunalbestyrelsen kan i helt særlige tilfælde med godkendelse af undervisningsministeren beslutte at fravige kravet om undervisningskompetence i 1. pkt.«

UNI-C foretager en årlig opgørelse af kompetencedækningen. Skoleledelserne skal derfor foretage en vurdering af, om de enkelte lærere har undervisningskompetence eller kompetencer svarende til undervisningskompetence i de fag, de underviser i.

Dette dokument formidler to værktøjer. Værktøjerne er udviklet til at støtte skolelederens dialog med den enkelte lærer om at vurdere vedkommendes undervisningskompetence ift. *folkeskolens fag*, jf. aftalen om fuld kompetencedækning. Vurderingen af øvrige kompetencebehov, fx vejlederfunktioner mv. beror derfor på andre vurderinger af skolernes og de enkelte læreres kompetenceudviklingsbehov.

¹ Da KL og regeringen i 2013 indgik aftale om kommunernes økonomi for 2014, blev der aftalt et mål på mindst 85 pct. i 2016 og mindst 90 pct. i 2018. Regeringen og KL drøfter i 2018 det resterende løft til 95 pct. kompetencedækning under hensyntagen til de muligheder, de planlægningsmæssige hensyn tillader«. I publikationen fra KL "Aftalen om fuld kompetencedækning – indhold og inspiration" er beskrevet nærmere information om aftalen om fuld kompetencedækning:
http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_67241/cf_202/Aftalen_om_fuld_kompetencedækning.PDF

Det er desuden formålet med værktøjerne, at de kan bidrage til at skabe større klarhed om de mulige kriterier, der kan lægges til grund for skoleledelsens kompetencevurdering af lærerne ift. folkeskolens fag, herunder bidrage til et mere ensartet grundlag for vurderingen af de enkelte lærere.

De beskrevne værktøjer kan *ikke* erstatte en samtale om lærernes behov for evt. anden efteruddannelse.

I det følgende afsnit beskrives de to værktøjer:

Det første værktøj er udarbejdet af Danmarks Lærerforening, Skolelederforeningen og Børne- og Kulturchefforeningen. Det består af en række mulige kriterier, skoleledelsen kan inddrage i sin vurdering af, om en lærer – som ikke har formel undervisningskompetence – har kompetencer svarende hertil i et givet fag.

Værktøjet er umiddelbart tilgængeligt jf. vedlagte bilag 1 og kan anvendes af skoleledelsen i de vurderinger, han/hun skal foretage af konkrete læreres undervisningskompetence i et givet fag.

Vurderingen kan indgå som led i at lægge en fremadrettet plan for lærerens kompetenceudvikling, jf. aftale om individuelle efteruddannelsesplaner.

Det andet værktøj - udarbejdet af Danske Professionshøjskoler - kan være relevant i de situationer, hvor skoleledelsen har vurderet, at en lærer enten ikke har – eller kun delvist har – kompetencer svarende til undervisningskompetence i et givet fag. Værktøjet er en kompetenceafklarings samtale, som skoleledelsen i disse situationer kan vælge at rekvirere. Samtalen gennemføres af en professionshøjskole og afdækker lærerens niveau af realkompetencer i faget og giver på baggrund heraf et konkret, individuelt forslag til mulig efterfølgende (formel) kompetenceudvikling, der vil give læreren undervisningskompetence i faget. Da værktøjet er udviklet af Danske Professionshøjskoler (jf. bilag 2) skal det rekvireres herfra, hvis kommunen/skoleledelsen ønsker at anvende det.

Værktøjerne er til inspiration for skoleledelsen i vurderingen af lærernes kompetencer til at undervise i et givet fag, og det er i sidste ende altid skoleledelsens konkrete vurdering, der afgør, om en lærer har kompetencer svarende til undervisningskompetence, jf. nedenfor.

1.1. Undervisningskompetence eller kompetencer svarende hertil

Undervisningskompetence og kompetencer svarende hertil er ikke nærmere afgrænset i lovteksten eller i de tilhørende bemærkninger. I UNI-C's kortlægning af linjefagsdækning i folkeskolen fra 2013 (og i den tilhørende vejledning til skolernes indberetning) defineres kompetencer svarende til linjefag som:

”At have kompetencer svarende til linjefag betyder, at læreren fx har en efteruddannelse, videreuddannelse, kompetencegivende uddannelse eller et længerevarende kursusforløb, der vurderes at give kompetencer svarende til linjefag. Skolens leder må foretage et skøn i denne forbindelse. (...)

I UNI-C's vejledning til skolerne i forbindelse med indberetningen af kompetencedækningen fremgår endvidere at *"Det primære er ikke, hvor mange timer uddannelsen har varet, men hvilke kompetencer underviseren har opnået."*

Med definitionen er det ikke afgørende, hvilke formelle kompetencer en lærer har (fx omfang af formel kompetenceudviklingsaktivitet i relation til et undervisningsfag). Det afgørende er derimod, hvilke *kompetencer* læreren konkret besidder. Der er således ikke knyttet fx et formelt krav til indholdet eller omfanget af kompetenceudvikling, herunder er der ikke krav om en bestået prøve, bevis eller lignende. Det er denne definition, der anvendes i UNI-C's opgørelser og som lægges til grund i nærværende sammenhæng. Linjefagskompetence eller kompetencer svarende hertil omtales i dette notat herefter som undervisningskompetence.

2. Nærmere om de to inspirationsværktøjer

2.1. Værktøj til skoleledelsen i vurderingen af læreres undervisningskompetence

Når skoleledelsen skal foretage en individuel og konkret vurdering af, om en lærer har undervisningskompetence i et fag, vil det bl.a. ske i en dialog med læreren. Til dette brug er der udarbejdet et kompetenceskema (bilag 1).

Skemaet kan fx indgå i den årlige medarbejderudviklingssamtale (MUS) mellem skoleleder og lærer i den del af samtalen, der drejer sig om lærerens uddannelsesplan og behov for kompetenceudvikling set i sammenhæng med skolens samlede kompetencebehov.

Nedenfor er beskrevet en række relevante kriterier og overvejelser, skoleledelsen kan anvende i sin vurdering og i forbindelse med udfyldelse af skemaet i bilag 1.

Kriterier til vurdering af undervisningskompetence

I skoleledelsens vurdering af den enkelte lærers samlede undervisningskompetence i et fag kan der peges på tre relevante hovedområder af kompetencer:

- Lærerens faglige viden og færdigheder
- Lærerens didaktiske viden og færdigheder
- Lærerens undervisningserfaring

Det afgørende i skoleledelsens vurdering er, om den enkelte lærer reelt har viden, færdigheder, erfaring og handlekompetencer inden for disse hovedområder, som samlet set sætter læreren i stand til at varetage undervisningen på niveau med en linjefagsuddannet lærer. Det er altså fremfor alt centralt at afklare: "Hvad kan du?" mere end blot: "Hvilke kurser har du deltaget i?" jf. UNI-C's definition oven for.

Det kan desuden fremhæves som relevant, at en lærer både har faglig og didaktisk viden i et fag for at have undervisningskompetence.

Neden for er oplistet en række relevante indikatorer, som tilsammen danner en helhedsvurdering, som kan belyse lærerens undervisningskompetence inden for de tre hovedområder af kompetencer:

- Formelle kompetencer: Linjefag/undervisningsfag fra læreruddannelsen eller formel efteruddannelse i faget på diplomniveau- eller kandidatniveau
- Anden (efter)uddannelse, f.eks. deltagelse i læreruddannelsens grundfag² eller kurser
- Deltagelse i pædagogisk udviklingsarbejde eller aktionslæringsforløb i faget
- Deltagelse i faglige netværk eller faglige foreningers arbejde
- Undervisningserfaring³, herunder erfaring med afgangsprøve i faget
- Andre relevante og dokumenterede kompetencer og uddannelser
- Resultater i form af elevernes udbytte af undervisningen (fx test, afgangsprøver mv.)

Neden for er til inspiration angivet mulige eksempler på konkrete vurderinger:

- Beslægtede linjefag: Linjefag i biologi i kombination med undervisningserfaring i natur/teknik kan vurderes som undervisningskompetence i natur/teknik
- Grunduddannelse/fællesfag i et fag kan indgå i vurderingen af en lærers undervisningskompetence. Fx kan grunduddannelse i kristendomskundskab i kombination med undervisningserfaring i faget vurderes som undervisningskompetence i faget kristendomskundskab på 1. – 6. klassetrin
- Anden uddannelse: Fx. en musikpædagoguddannelse eller konservatorieuddannelse i rytmisk musik i kombination med undervisningserfaring i musik, kan vurderes som undervisningskompetence i musik
- Delvist linjefag: Linjefaget dansk med aldersspecialisering 1. – 6 klasse kan, suppleret med efteruddannelse, vurderes som undervisningskompetence i dansk 1. – 10. klasse
- Linjefag i håndarbejde og/eller sløjd suppleret med relevant efteruddannelse, vil kunne vurderes som undervisningskompetence i håndværk og design

Mulige udfald af vurderingen

Læreren har undervisningskompetence

Læreren vurderes at have undervisningskompetence i et fag (den samlede vurdering i skemaet bliver grøn) og der er, i denne sammenhæng, ikke behov for yderligere kompetenceudvikling.

Læreren har ikke fuld undervisningskompetence

Såfremt læreren vurderes til *ikke* at have undervisningskompetence i et givet fag, eller vurderes til *delvist* at have undervisningskompetence i faget (den samlede vurdering i skemaet bliver rød eller gul), kan skoleledelsen i dialog med læreren lave en plan for opnåelse af fuld undervisningskompetence. Der kan sondres mellem to situationer:

² Lærere der er uddannet mellem 1966 og 1991 har eksamen i grundfagene dansk, kristendom og matematik mhp. undervisning i 1. – 7. klasse. Desuden har de grunduddannelseseksamen i 3 ud af 4 fag: musik, håndarbejde, formning/billedkunst eller idræt.

³ F.eks. indenfor de seneste 10 år

1) Hvis læreren vurderes at være tæt på at have undervisningskompetence (gul), kan den konkrete kompetenceudviklingsaktivitet umiddelbart besluttes af skoleledelsen i dialog med læreren.

2) Vurderes læreren at have et større suppleringsbehov, eller knytter der sig en større usikkerhed til vurderingen af den pågældende lærers undervisningskompetence, kan skoleledelsen finde det hensigtsmæssigt, at læreren fx kompetencevurderes ved en samtale, der udføres af den lokale professionshøjskole (jf. inspirationsværktøj 2, afsnit 2.2. nedenfor).

2.2. Eventuel kompetenceafklaringsamtale om læreres realkompetencer – tilbud fra Professionshøjskolerne

Professionshøjskolerne har udviklet et tilbud, som kommunerne/skoleledelserne kan vælge at rekvirere i de situationer, hvor skoleledelsen har vurderet, at en lærer enten ikke har – eller kun delvist har – kompetencer svarende til undervisningskompetence i et givet fag.

Tilbuddet består af en kompetenceafklaringsamtale, der afdækker en lærers undervisningskompetence i et fag, han/hun har undervisningserfaring i, men som han/hun ikke har en formel uddannelse inden for (fx linjefag fra læreruddannelsen). Samtalen tager udgangspunkt i kompetencemålene for faget i læreruddannelsen, og det giver mulighed for at "realkompetencevurdere" læreren: Hvad kan og ved læreren allerede, og hvad mangler læreren evt. for at kunne opnå undervisningskompetence?

Professionshøjskolernes kompetenceafklaringsamtale varer ca. 45 minutter og tager udgangspunkt i case-materiale, fx en elevbesvarelse af en opgave, et læremiddel eller lignende. Samtalen er en faglig og fagdidaktisk samtale ud fra det konkrete materiale om undervisning i det pågældende fag. Der gives 1 time til forberedelse af casen, og samtalen varetages af erfarne lektorer i det pågældende fag fra læreruddannelsen. Prisen på en kompetenceafklaringsamtale vil ligge omkring 1500 kr., men kan variere. Der henvises til den nærmeste professionshøjskoles hjemmeside for nærmere information. Efter ønske kan kompetenceafklaringsamtalen foretages ude på den enkelte skole.

Værktøjet er nærmere beskrevet i bilag 2.

Dokumentet er udarbejdet i september 2014 af:

Danmarks Lærerforening

Skolelederforeningen

Børne- og Kulturchefforeningen

KL